

Autoreferat

1. Imię i Nazwisko: Piotr Twardzisz

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

Magister filologii angielskiej, Katedra Filologii Angielskiej, Katolicki Uniwersytet Lubelski, 1992 r.

Doktor nauk humanistycznych, Wydział Humanistyczny, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin, 1996 r., tytuł rozprawy doktorskiej: *Semantic extensions of things and relations. A study of conversion in English.*

Dyplom *Diploma for Graduates in International Relations*, University of London, 2010 r.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych.

Katolicki Uniwersytet Lubelski
Wydział Nauk Humanistycznych
Katedra Filologii Angielskiej
asystent

01.10.1992 – 31.08.1995

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
Wydział Humanistyczny
Instytut Anglistyki
asystent
adiunkt

01.09.1995 – 30.11.1996

01.12.1996 – 30.09.2002

przerwa w pracy akademickiej

01.10.2002 – 30.09.2007

Uniwersytet Warszawski
Wydział Lingwistyki Stosowanej
Instytut Kulturologii i Lingwistyki Antropocentrycznej
(wcześniej: Katedra Języków Specjalistycznych)

01.10.2007 – obecnie

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.).

a) tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego,

b) (autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa),

Monografia:

Twardzisz, Piotr. 2013. *The Language of Interstate Relations. In Search of Personification*. Basingstoke/New York, Palgrave Macmillan, s. 242, ISBN: 978-1137332691.

c) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.

Opublikowana monografia pt. „The Language of Interstate Relations. In Search of Personification”, którą wskazuję jako osiągnięcie naukowe, stanowi interdyscyplinarne studium łączące dwie dyscypliny: językoznawstwo i stosunki międzynarodowe. W tym projekcie pierwsza z wymienionych jest dyscypliną nadrzędną ze względu na to, że książka dotyczy rozważań i analizy języka używanego do opisu stosunków międzynarodowych, a nie samej teorii lub praktyki stosunków międzynarodowych. Można więc stwierdzić, że monografia dotyczy rozważań i analizy jednego z języków specjalistycznych, lub przynajmniej częściowo specjalistycznych. Określenie „stosunki międzynarodowe” (*international relations*) jest w powszechnym użyciu i nie może być pominięte. Jednakże, o ile to możliwe, określenie „stosunki międzypaństwowe” (*interstate relations*) jest używane w monografii. Powodem tego wyboru jest fakt, że większa część rozważań zawartych w książce dotyczy języka relacji właśnie pomiędzy państwami, a nie narodami. Rozróżnienie to nie zawsze jest istotne, zwłaszcza w przypadku tzw. państw narodowych, w których prawie wszyscy mieszkańcy stanowią jeden naród. Mieszkańcami współczesnych państw są zazwyczaj przedstawiciele różnych narodów. Ponadto, samo pojęcie „narodu” (*nation*), czy „narodowości” (*nationality*), jest często trudne do precyzyjnego zdefiniowania. Dlatego też, o ile jest to możliwe, staram się w monografii zachować rozróżnienie pomiędzy „państwem” (*state*) a „narodem” (*nation*). Należy jednak podkreślić, że pomimo tego rozróżnienia, w literaturze przeważa nadrzędne określenie „stosunki międzynarodowe”, obejmujące różnego rodzaju relacje pomiędzy różnymi podmiotami, nie tylko pomiędzy narodami. W treści książki używane są zamiennie również inne powszechnie przyjęte określenia, takie jak „sprawy międzynarodowe” (*international affairs*), czy „polityka międzynarodowa” (*international politics*) na oznaczenie ogółu relacji zachodzących pomiędzy „aktorami sceny międzynarodowej” (*actors of the international scene*). W wielu przypadkach angielski skrót „IR” (od *international/interstate relations*) jest używany w celu uniknięcia długich fraz opisowych i dla zachowania maksymalnie prostego opisu.

Chociaż zagadnienie relacji pomiędzy państwami stanowi istotną część niniejszego projektu, zasadniczym celem omawianego osiągnięcia jest język używany do opisu tych relacji. Wyjaśnia to użycie określenia zawartego w tytule monografii „język relacji międzypaństwowych” (*language of interstate relations*), w skrócie ujęte jako *language of IR*. Język ten można uznać za specjalistyczny, ponieważ używany jest do opisu szczególnego środowiska, które tworzy skomplikowana sieć złożona zarówno z abstraktów, jak i konkretów, przenikających się i oddziałujących na siebie wzajemnie. Język ten opisuje zarówno relacje, w jakie wchodzi różni aktorzy sceny międzynarodowej, jak i procesy, w których biorą oni udział. Jest to język nasycony różnymi nazwami własnymi, frazeologizmami, skrótowcami, derywatami, itp. Język ten, jak się powszechnie twierdzi, jest na wskroś metaforyczny.

Spośród licznych pojęć stanowiących środowisko spraw międzynarodowych, „państwo” tradycyjnie przyciągało uwagę naukowców reprezentujących różne dyscypliny i modele badawcze. Lingwiści, a w szczególności lingwiści kognitywni, wykazywali i wykazują rosnące zainteresowanie językową sferą polityki wewnętrznej i zagranicznej. Badania nad językiem polityki prowadzone są najczęściej w ramach analizy dyskursu, gdzie pojęcie „państwa” należy do najczęściej używanych. Rosnące zainteresowanie językiem stosunków międzynarodowych w ramach lingwistyki kognitywnej i analizy dyskursu pokrywa się ze wzrostem zainteresowania metaforą. Język polityki, wewnętrznej i zagranicznej, stworzył podatny grunt pod badania nad metaforą pojęciową prowadzone od ponad 30 lat. Dyskurs polityki zagranicznej nie tylko służy jako niewyczerpane źródło metafor językowych

(*linguistic metaphors*), ale stanowi podstawę do twierdzenia o istnieniu wszechobecnej metafory pojęciowej (*conceptual metaphor*). W swojej głównej części książka dotyczy tezy o wszechobecności metafory pojęciowej „państwo to osoba” (*state is a person*), nie tylko w języku, ale, być może przede wszystkim, w myśleniu o sprawach międzynarodowych. Właśnie dlatego przymiotnik „międzypaństwowy” (*interstate*), a nie „międzynarodowy”, trafniej określa główny cel książki, którym jest poszukiwanie nieuchwytej metafory pojęciowej „państwo to osoba”, czyli personifikacji państwa.

Treść kilku rozdziałów książki ma charakter polemiczny. W znacznej mierze monografia jest krytyką podejścia części badaczy studiujących metaforę pojęciową, w ogóle, jak i metaforę pojęciową „państwo to osoba”, w szczególności. W tym miejscu nadmienię, że przedstawiana tutaj monografia nie jest jedyną publikacją krytyczną wobec części studiów nad metaforą pojęciową. Inne publikacje, w których również podjęta została polemika z badaczami metafory pojęciowej głównego nurtu to, np. (lingwiści) Geeraerts (1993), Taylor (2002), Rakova (2003), Haser (2005); (psycholog) McGlone (2001); (filozof) Leezenberg (2001). Moim wkładem w tę toczącą się już polemikę jest dodanie kilku konkretnych zarzutów wobec części badaczy, przedstawienie bardzo szczegółowej analizy ilości i jakości metafory i metonimii pojęciowej w języku specjalistycznym oraz wskazanie rozwiązania alternatywnego. Poczynione przeze mnie obserwacje mają również odniesienie do szerszego kontekstu, w którym prowadzone są współczesne badania nad językiem metaforycznym.

Jedną z cech charakterystycznych wielu współczesnych publikacji dotyczących metafory pojęciowej jest ich silne upolitycznienie. Pod szyldem rozważań językoznawczych nad metaforą (pojęciową) prowadzona jest przez badacza konsekwentna kampania promocyjna własnego stanowiska politycznego. Polega ona głównie na użyciu wyselekcjonowanego materiału językowego w celu wykazania rzekomo pewnych ukrytych treści. Część badaczy, wierząc, że „wszystko jest polityczne”, podejmuje się zadania, które coraz bardziej oddala się od badań językoznawczych, a coraz bardziej przypomina debatę polityczną. Publikacje takie, to również, jak się wydaje, dobra okazja do promowania danego stanowiska politycznego, przy jednoczesnej krytyce innego stanowiska. Stawiam więc tezę, że część badań językoznawczych jest badaniami językoznawczymi tylko z nazwy. W rzeczywistości mamy do czynienia z czymś w rodzaju manifestu politycznego. Szczegóły dotyczące tego wątku omówione są obszernie w rozdziale 2 monografii.

Inną cechą charakteryzującą liczne publikacje z dziedziny studiów nad metaforą i/lub metonimią jest mnożenie coraz to bardziej szczegółowych metafor i metonimii pojęciowych, które pozostają słabo poparte lub niepoparte żadnymi danymi językowymi. W najlepszym razie, propozycje szczegółowych metafor (i/lub metonimii) pojęciowych oparte są wyłącznie na starannie wyselekcjonowanych danych językowych. Innymi słowy, twierdzenia o wszechobecnych metaforach pojęciowych w dużej mierze pozostają wsparte jedynie introspekcją badacza, a nie niezależnie zebranymi i szczegółowo przeanalizowanymi danymi językowymi. Naturalnie, zarzut ten odnosi się tylko do części publikacji poświęconych metaforze. Istnieje obecnie znaczna ilość literatury opartej na starannie przeprowadzanych badaniach empirycznych nad metaforą (por. Steen 2009, Steen i inni 2010).

Jeśli chodzi o kategorię metafor językowych, wyraźnie oddzielanych przez językoznawców kognitywnych od metafor pojęciowych, ich postulowana wszechobecność w języku relacji międzynarodowych także podlega mojej weryfikacji. Nie oznacza to kwestionowania istnienia metafory czy metafor w tym typie języka. Istota polemiki podjętej w monografii dotyczy poparcia twierdzenia o wszechobecności metafor danymi językowymi. Co wydaje się częstym przejawem, to częste twierdzenie o wszechobecności metafor pojęciowych i językowych w badanym języku. Personifikacja państwa, i jej realna obecność w języku stosunków międzynarodowych, zajmuje główne miejsce w tych dociekaniach.

Sporadyczne i celowe określenie państwa jako osoby nie jest kwestionowane. Podobnie nie jest kwestionowane istnienie personifikacji w ogóle. Przypisywanie cech ludzkich zwierzętom, przedmiotom i zjawiskom abstrakcyjnym ma długą i niezachwianą tradycję. Czym innym jest jednak sporadyczne i celowe przypisywanie cech ludzkich abstraktom i konkretnym, a czym innym jest twierdzenie o mentalnej konstrukcji „państwo to osoba” leżącej u podstaw naszego myślenia o otaczającym nas świecie. W monografii poddaję pod wątpliwość twierdzenia o tym, że „myślimy”, „pojmujemy”, czy też „mentalnie portretujemy” państwo jako osobę. Rozmiar językowej personifikacji, zbadany w rozdziale 5, może nie być wystarczający dla obrony powszechnie zaakceptowanego twierdzenia o jej wszechobecności. Realna ilość językowej personifikacji państwa może również nie być wystarczająca dla poparcia twierdzenia o przenikaniu naszego myślenia personifikacją pojęciową. To właśnie teoria o konstrukcji naszego myślenia oraz naszych czynności motywowanych metaforą pojęciową leży u podstaw podjętej w książce polemiki. Podobna polemika podjęta została wobec twierdzenia o powszechnej metonimii pojęciowej w odniesieniu do państwa. Współczesne badania nad metonimią przypisują jej, jak twierdzę w pracy, przesadną i błędną rolę. Nie negując istnienia metafory i metonimii w celowym i sporadycznym użyciu, w monografii zaproponowany jest alternatywny opis badanego zjawiska, które traktuję jako zjawisko językowe, a nie konceptualne. Paradoksalnie, pomimo krytyki niektórych z podejść kognitywnych, proponowane przeze mnie rozwiązanie tego dylematu ma również charakter kognitywny.

Rozdział 1 stanowi wprowadzenie do języka używanego do mówienia i pisania o tzw. „aktorach” (*actors*) „sceny” (*scene/stage*) lub „areny” (*arena*) międzynarodowej. Założenia głównych szkół stosunków międzynarodowych zostały przedstawione w skrócie i dwa rodzaje międzynarodowych aktorów zostały zdefiniowane i omówione: „państwo narodowe” (*nation state*) i „aktor nie-państwowy” (*non-state actor*). Pomimo różnorodnych opinii wyrażanych w literaturze przedmiotu, „aktor-państwo” (*state-actor*) jest niewątpliwie najważniejszym graczem na scenie międzynarodowej. Większa część rozdziału 1 poświęcona jest omówieniu różnorodnych zagadnień teoretycznych dotyczących użycia języka w odniesieniu do politycznego tworu, jakim jest państwo. Jednym z tych zagadnień jest rola percepcji w analizie polityki zagranicznej i jej możliwy związek z językiem i poznaniem. Omówiony zostaje wysoce „wyobrażeniowy” (*imagistic*) charakter dyskursu stosunków międzynarodowych. Uznaje się, że jednym z najczęstszych sposobów wyobrażenia sobie państwa jest „aktor”. Angielski odpowiednik tego słowa, czyli *actor* może być rozumiany jako ‘ktoś kto działa (od. ang. *act*)’ lub jako ‘ktoś kto występuje w filmie lub teatrze’.

Rozdział 2 dotyczy upolitycznionej strony języka stosunków międzynarodowych. W dużej mierze, rozdział jest przeglądem różnych stanowisk sugerujących, że nie tylko każdy akt językowy jest polityczny, ale również wszystko w społeczeństwie i otaczającym nas świecie jest polityczne. Zgodnie z popularnym „politycznym ujęciem języka” (*political take on language*), w licznych językowych analizach dyskursu autorzy starają się dowieść, że język jest zjawiskiem politycznym i społecznym. Pojęcie walki o władzę (*power struggle*), przenikające współczesny dyskurs polityczny i analizę dyskursu, jak również kwestie ukrywania i odkrywania ukrytych faktów na temat rzeczywistości, wyłaniają się w toku tego rozdziału. Liczni autorzy twierdzą, że teksty dotyczące polityki zawierają ukryte i/lub uwypuklone elementy. Starają się oni również dowieść, że ukrywanie lub uwydatnianie cech, zjawisk, itp. dokonywane jest za pomocą metafory pojęciowej. Metafora jest często przedstawiana jako narzędzie służące do kreowania nowych rzeczywistości. Jest ona również przedstawiana jako rezultat kreowania nowych rzeczywistości. Przeniesienie debaty politycznej do badań nad metaforą w wielu przypadkach uczyniło z metafory pojęciowej narzędzie polityczne.

Rozdział 3 jest przeglądem zjawiska metafory, tak jak jest ona rozumiana przez badaczy reprezentujących różne podejścia w ramach studiów nad językiem. Po pierwsze, rozdział ten pełni rolę barometru mierzącego stopień niepewności wobec tego, czym jest metafora oraz czego powinny dotyczyć współczesne studia nad metaforą. Po drugie, rozdział definiuje potencjalne cele badawcze w ramach studiów nad metaforą i dokonuje analizy różnych kontrastujących ze sobą analiz metafory. Po trzecie, szczególna uwaga jest poświęcona teorii metafory pojęciowej (*conceptual metaphor theory*, CMT). Po czwarte, podjęta zostaje próba znalezienia właściwej metody identyfikacji metafor. Badacze zaangażowani w studia nad metaforą są podzieleni wokół tego, czym jest sama metafora, a więc, czy jest zjawiskiem językowym czy konceptualnym. W literaturze przedmiotu spotyka się liczne propozycje coraz to bardziej szczegółowych metafor pojęciowych. Jednakże nieustanne użycie pojęć „konceptualizacja” (*conceptualization*), „rozumienie” (*understanding*) lub „ogląd” (*viewing*) nie stanowi samo w sobie dowodu na konceptualizację jednego pojęcia poprzez inne. W końcu rozdziału następuje odejście od rozważań nad teorią metafory kognitywnej. Uwaga zostaje skierowana na różnorodne podejścia stosowane w badaniach nad metaforą, z wyraźnym przywróceniem decydującej roli samemu językowi.

W rozdziale 4 zostają szczegółowo omówione metafory charakterystyczne dla różnych tekstów dotyczących spraw międzynarodowych. Rutynowym twierdzeniem spotykanym w literaturze przedmiotu jest to, że metafora jest ukryta, a zadaniem badacza jest jej rozpoznanie. W niektórych przypadkach, uznaje się, że metafory są zamaskowane w dość wyszukany sposób, a proces ich odsłaniania staje się niezwykle delikatny i finezyjny. Brak zainteresowania metaforą ze strony tradycyjnych szkół stosunków międzynarodowych i nauk politycznych jest przypisywany brakowi zgodności pomiędzy metaforą a rozumem oraz tradycyjnemu pogładowi na metaforę jako „zwykłej otoczki racjonalnej myśli” (*a mere garment of rational thought* (por. Chilton 1996: 13), czy „użytecznej plakietki” (*a convenient label*) (zob. Chilton i Lakoff 1995: 56). Rozwój lingwistyki kognitywnej motywował badaczy do stawiania twierdzeń o metaforyzacji przenikającej na wskroś język międzynarodowej polityki. Chociaż twierdzi się powszechnie, że metafory są często trudne do identyfikacji, to i tak uznaje się, że język stosunków międzynarodowych jest nimi wręcz przepelniony. Krytycznej ocenie został poddany nadrzędny abstrakcyjny proces metaforyzacji praktycznie wszystkiego w odniesieniu do „pojemników” (*containers*), nazwany w pracy *containerization*. W końcu rozdziału, zostaje poddana gruntownemu badaniu personifikacja państwa, szczególnie jej „skryte” (*clandestine*) funkcje, na które powołują się liczni autorzy w literaturze przedmiotu. Jednym z założeń lingwistów kognitywnych kwestionowanych w tym i następnym rozdziale jest rzekoma „wszechobecność” (*pervasiveness, ubiquity*) personifikacji państwa.

Rozdział 5 stanowi opis przeprowadzonych badań empirycznych wraz z ich wynikami. Badania dotyczyły językowego zachowania nazw własnych odnoszących się do państw w tekstach prasowych dotyczących stosunków międzynarodowych. Celem badań i analizy było zidentyfikowanie i opisanie przypadków personifikacji państwa w dyskursie specjalistycznym. Pomimo specjalistycznego charakteru języka, analizowane teksty prasowe skierowane są do czytelnika, który nie konieczn jest specjalistą w dziedzinie spraw międzynarodowych. Zamiast gotowego korpusu, na potrzeby przeprowadzonych badań został stworzony własny korpus składający się z tekstów zebranych z dwóch opiniotwórczych tygodników o międzynarodowej renomie *Newsweek* i *The Economist*. Korpus utworzony został na podstawie odpowiednio dużej liczby tekstów opublikowanych w roku 2010 dla równowagi „politycznej” zarówno w amerykańskim *Newsweeku*, jak i brytyjskim *Ekonomiście*. Korpus uzyskanych tekstów z obu opiniotwórczych czasopism kształtuje wizję zarówno przeciętnych czytelników (nie-specjalistów), jak też licznych czytelników zajmujących się zawodowo sprawami międzynarodowymi. Wybór takiego rodzaju korpusu, w

odróżnieniu od wykorzystania gotowego korpusu (np. BNC, COCA, itp.), miał na celu zbliżenie otrzymanych wyników do rezultatu procesu regularnego czytania lub przeglądu opiniotwórczych czasopism przez ich czytelników. Teksty zawierały nazwy własne państw (wszystkich 192 członków ONZ w 2010 r.) we wszystkich możliwych użyciach. Nazwy te zostały podzielone na 5 grup frekwencyjnych. Ustalono zostały gramatyczne konteksty, w których zbadano częstość występowania poszczególnych nazw. Następnie ustalono precyzyjne parametry językowe, zgodnie z którymi uznano metaforyczne użycie nazw państw. W wyniku przeprowadzonej szczegółowej analizy, rzekomy wysoki poziom metaforyczności tego typu języka nie został potwierdzony. Zgodnie z uzyskanymi wynikami, personifikacja państwa została zarejestrowana w mniej niż 5 procentach wszystkich użyciach nazw państw w dwunastomiesięcznej ramie czasowej w ww. tygodnikach. Niskie wyniki zostały uzyskane we wszystkich grupach frekwencyjnych, co oznacza, że znaczące politycznie nazwy nie wykazują wyższej metaforyczności. Dominujący we współczesnej literaturze kognitywnej dogmat o wszechobecnej personifikacji nie został potwierdzony w tej analizie.

W rozdziale 6 prowadzone są dociekania na temat metonimii, jako możliwej alternatywy dla personifikacji. Jednym z najczęściej analizowanych dylematów we współczesnej literaturze kognitywnej jest charakter badanego w pracy zjawiska, tj. czy jest to zjawisko metaforyczne, czy metonimiczne. Naturalnie, zwolennicy każdego ze stanowisk używają korzystnych dla swojego poglądu argumentów. W zależności od potrzeb danej analizy, oba zjawiska, metafora i metonimia, są przedstawiane albo jako wystarczająco podobne, stanowiąc kontinuum tego samego mechanizmu, albo jako znacznie różniące się od siebie, stanowiąc dwa odmienne mechanizmy. Żadne z kryteriów zaproponowanych przez lingwistów kognitywnych nie stanowi w pełni przekonującego argumentu na rozróżnienie typowych metafor od typowych metonimii. Według Kövecsesa (2002: 144; kursywa dodana; tłumaczenie P.T.) „próbujemy kierować uwagę na daną rzecz poprzez inną rzecz pozostającą z tą pierwszą w relacji” i dlatego też „zamiast wymieniania tej drugiej rzeczy bezpośrednio, *zapewniamy mentalny dostęp* to niej poprzez inną rzecz”. W niniejszym rozdziale zostaje zakwestionowana idea „zapewnienia mentalnego dostępu” do rzeczy lub pojęcia. Propozycje hipotetycznych „metonimicznych celów” (*metonymic targets*), często niekonsekwentnie mnożone przez autorów licznych publikacji, w wielu przypadkach wykazują jako zbędne. Ze względu na brak ograniczeń dla potencjalnych celów, sama idea „mentalnie dostępnego celu” (*mentally accessed target*) jest co najmniej myląca. Liczne próby uzyskania precyzji przy ustalaniu właściwego metonimicznego celu dla interesujących mnie nazw wydają się być iluzoryczne. Alternatywa dla personifikacji państwa, metonimiczny łańcuch „państwo za instytucję za osobę” (*the 'state for institution for persons' metonymic chain*), wykazuje arbitralność w procesie wyboru i ustalenia celu.

W zamian, proponuję bardziej realny poziom przewidywalności, z jednej strony unikający nadmiernej precyzji, ale, z drugiej, również wyzbywający się przypadkowości w stawianych postulatach. Pogląd wyrażony w rozdziale 7 sprowadza się do tego, że całość zjawiska omawianego w monografii może zostać wyjaśniona za pomocą „semantycznych rozszerzeń” (*semantic extensions*). Tzw. „możliwe personifikacje” (*possible personifications*), zidentyfikowane i sklasyfikowane w rozdziale 5, zostały tutaj zinterpretowane jako rozszerzenia semantyczne typu „sceneria-uczestnik” (*setting-to-participant*). Ten typ rozszerzenia semantycznego jest wystarczająco ogólny, aby pomieścić wszystkie użycia nazw państw mające jakiegokolwiek znamiona ludzkich cech. W przeważającej większości przypadków, nazwy państw desygnują tzw. „scenerie” (*settings*), w których mają miejsce wydarzenia i/lub w których są umiejscowieni „uczestnicy” (*participants*) tych wydarzeń wraz z relacjami zachodzącymi pomiędzy nimi. Jedynie w mniejszości przypadków wszystkich użyciach nazwy państw kodowane są w bardziej aktywnych rolach, czyli tych utożsamianych z

uczestnikami. Biorąc pod uwagę ogromne dysproporcje ilościowe pomiędzy nazwami-sceneriami a nazwami-uczestnikami na korzyść tych pierwszych, z derywacyjnego (morfologicznego) punktu widzenia należy uznać, że pierwsze są prymarne, a drugie sekundarne.

Rozróżnienie pomiędzy prymarnymi a sekundarnymi rolami danej nazwy nieuchronnie prowadzi do założenia o istnieniu rozszerzeń zachodzących w kierunku od scenerii do uczestnika. Semantyczne rozszerzenia nie są jedynie *uważane* za wszechobecne. Rozszerzenia semantyczne *są* wszechobecne w języku. Aby uniknąć daleko idących uogólnień, postulowane zjawisko jest przypisane do szczególnego typu rozszerzenia semantycznego. Jednocześnie, ogólność proponowanego rozszerzenia semantycznego (*setting-to-participant*) unika arbitralnych hipotez o metonimicznym celu (czy miałyby oznaczać osobę, premiera, prezydenta, ministra, itp.). Ogólność stawianej tezy jest dopasowana do ogólnych tendencji zauważanych w całości zebranych danych językowych.

Język jest głównym obszarem zainteresowań omawianej monografii, a więc jest ona skierowana przede wszystkim do językoznawców. Jednak również nauka o stosunkach międzynarodowych może skorzystać z obserwacji w niej poczynionych. Dla teoretyków i praktyków stosunków międzynarodowych język przez nich używany jest nierozłącznym składnikiem ich specjalistycznej dziedziny. Zarówno teorię jak i praktykę stosunków międzynarodowych uprawia się przy użyciu języka, który w pracy został umownie nazwany „językiem stosunków międzypaństwowych” (*language of interstate relations*). Bez względu na poglądy poszczególnych naukowców co do roli metafory w tym specjalistycznym języku, mogą oni skorzystać z wyników analizy stopnia metaforyczności tego języka oraz uzyskać wgląd w syntezę sposobów mówienia i pisanie o państwie w języku angielskim jako podmiocie międzynarodowym. Stosunkowo niewiele jest publikacji dotyczących całościowych badań nad metaforą w języku stosunków międzynarodowych oraz kompleksowych metod ich identyfikacji w tym rodzaju dyskursu. Ponadto, przedstawiona w monografii analiza ukazuje rosnące terminologiczne zamieszanie powodowane intensywnością współczesnych badań lingwistycznych. Terminologiczna dezorientacja może mieć negatywny wpływ na współczesną teorię i praktykę stosunków międzynarodowych.

Tematy, których dotyczy monografia, są rozległe. Włączenie i omówienie wszystkich możliwych zagadnień wydaje się niemożliwe. Ze względu na ograniczenia techniczne narzucone przez wydawcę, ok. 20 procent pierwotnego tekstu zostało zredukowane lub usunięte. Powoduje to trudność w pogodzeniu kilku priorytetów oraz wyselekcjonowaniu tego, co rzeczywiście jest najważniejsze w pracy o charakterze interdyscyplinarnym, dotyczącej ww. obszarów tematycznych. Samych publikacji akademickich na temat metafory jest kilka tysięcy. Wyszukiwarka Google podaje ponad 9 milionów wyników dla terminu *metaphor* (marzec 2014). Nie da się również nie zauważyć dominującej w pracy perspektywy euroatlantyckiej. Jest to nie do uniknięcia w przypadku przyjęcia źródeł anglojęzycznych jako głównych. Brak pozostałych perspektyw otwiera kolejne możliwości dla przyszłych badań podejmowanych z punktów widzenia innych niż przyjęty w omawianej monografii.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych (artystycznych).

W okresie od października 1992 r. do sierpnia 1996 r., czyli **przed** uzyskaniem doktoratu, moja praca naukowa dotyczyła ściśle określonych zagadnień językowych, a w szczególności gramatycznych, które badałem z punktu widzenia gramatyki kognitywnej zapoczątkowanej i rozwiniętej przez prof. Ronalda W. Langackera. Pracę akademicką rozpocząłem w ówczesnej Katedrze Filologii Angielskiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Zarówno moja praca magisterska, napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. Bogdana Szymanka, jak i pierwsze

publikacje dotyczyły różnych zjawisk słowotwórczych i morfologicznych w j. angielskim i polskim. W tym okresie opublikowałem **2 artykuły** (B-19 i B-20), oba w j. angielskim, jeden w tomie wydanym w Polsce, a drugi w tomie wydanym w Szwecji. Byłem też autorem **tłumaczenia** (B-23) jednego z wykładów R. W. Langackera, wygłoszonego w grudniu 1993 r. w Kazimierzu nad Wisłą. Przygotowałem również angielsko-polski **glosariusz** (B-24) terminów kognitywnych, zamieszczony w tomie obejmującym wszystkie wykłady R. W. Langackera wygłoszone na ww. konferencji pt. *New trends in semantics and lexicography*, przybliżającej polskim lingwistom podstawy językoznawstwa kognitywnego. Biorąc pod uwagę rok, w którym konferencja miała miejsce, można mówić o moim udziale w pionierskich pracach na rzecz rozwoju językoznawstwa kognitywnego w Polsce. W ww. okresie brałem również czynny udział w **5 konferencjach** (I-21, 22, 23, 24, 25) wygłaszając na nich referaty. Pomagałem również w organizacji jednej z tych konferencji. W tym okresie poznawałem założenia modelu lingwistyki kognitywnej. Duży wpływ na mój rozwój w tym kierunku miały wykłady z podstaw gramatyki kognitywnej wygłaszane w Lublinie przez dr. hab. Jamesa Fife'a (byłego studenta R. W. Langackera). Kolejnym bodźcem do dalszej pracy badawczej była ww. seria wykładów prof. Langackera. W tym okresie rozpoczęły się również moje pierwsze kontakty z grupą naukowców szwedzkich z Uniwersytetu w Umea, które później miały owocować wspólnie podejmowanymi projektami i publikacjami.

W 1993 r. rozpocząłem współpracę naukową z prof. dr. hab. Henrykiem Kardelą z UMCS. We wrześniu 1995 r. podjąłem pracę w Instytucie Anglistyki UMCS. W lipcu 1996 r. odbyła się tam publiczna obrona mojej pracy doktorskiej napisanej w j. angielskim pt. „Semantic extensions of *things* and *relations*. A study of conversion in English”, której promotorem był prof. dr hab. Henryk Kardela. Uchwałą Rady Wydziału Humanistycznego z 18 września 1996 r. uzyskałem stopień naukowy doktora nauk humanistycznych. Na stanowisku adiunkta w Instytucie Anglistyki UMCS pracowałem od 1 grudnia 1996 r. do 30 września 2002 r. W tym czasie opublikowałem **1 monografię** (B-1), stanowiącą poprawioną i rozwiniętą wersję mojej pracy doktorskiej. Monografia dotyczy szeroko pojętego zjawiska rozszerzeń semantycznych, odpowiadającego za liczne zjawiska gramatyczne i językowe w j. angielskim i nie tylko. W szczególności, praca koncentruje się na zjawisku derywacji zerowej (lub paradygmatycznej) we współczesnym j. angielskim. Opisany materiał językowy obejmuje bardzo szerokie spektrum, co wskazuje, że proponowany aparat opisowy ma również szerokie zastosowanie. Zastosowane w monografii narzędzia są zapożyczone z modelu gramatyki kognitywnej R. W. Langackera. Chociaż omawiana książka została opublikowana w 1997 r., postulaty w niej stawiane w większości uważam za nadal aktualne. Świadczyć o tym mogą również cytaty, jakie książka nadal uzyskuje w wielu krajach (patrz: zał. nr 6), jak również to, że moje aktualne badania także czerpią z poczynionych kilkanaście lat temu obserwacji (patrz wyżej: 4 (c) omówienie celu naukowego osiągnięcia).

W latach 1996-2002 (po uzyskaniu doktoratu) opublikowałem **8 artykułów**, wszystkie z zakresu językoznawstwa (kognitywnego). Jeden z tych artykułów (B-17) jest napisany w j. polskim i ukazał się w tomie redagowanym przez czołowych językoznawców-polonistów z UMCS prof. dr. hab. Jerzego Bartmińskiego i prof. dr. hab. Ryszarda Tokarskiego. W artykule tym, dotyczącym tzw. profilowania podmiotu zdania, po raz pierwszy zainteresowałem się istotą rozróżnienia dwóch sposobów profilowania podmiotu zdania, tj. jako uczestnika i scenerii. To samo rozróżnienie zastosowałem w mojej analizie metaforyzacji języka stosunków międzynarodowych, wchodzącej w skład monografii, wskazanej przeze mnie jako osiągnięcie naukowe (4 a-b). W artykule (B-17), za Langackerem, przypisałem te właśnie dwie role podmiotowi zdania w analizowanych przeze mnie konstrukcjach. W monografii (4 a-b), przypisuję te same ogólne role semantyczne wszystkim możliwym

użyciom nazw państw w dyskursie stosunków międzynarodowych bez konieczności nadmiernego odwoływania się do pojęciowej personifikacji lub metonimii.

Pozostałe 7 artykułów opublikowanych w tym okresie zostało napisanych w j. angielskim. Każdy z nich dotyczy wybranego problemu gramatycznego, a zaproponowana analiza wraz z rozwiązaniem oparte są w modelu gramatyki kognitywnej. Artykuł (B-18) został opublikowany w tomie pokonferencyjnym PASE (Stowarzyszenie Nauczycieli Akademickich Filologii Angielskiej). Dotyczy on aplikacji wybranych narzędzi modelu kognitywnego do analizy mowy zależnej w j. angielskim. Artykuł ten wskazuje, na co należy zwrócić uwagę w gramatyce pedagogicznej j. angielskiego, aby efektywnie opisać i analizować ww. zjawisko.

Artykuł (B-16), wydany w Hiszpanii w tomie pod redakcją prof. José Luisa Cifuentes Honrubia, przedstawia modelowanie konstrukcji egzystencjalnych charakterystycznych dla niektórych języków słowiańskich, w szczególności dla j. polskiego.

Artykuł (A-5) ukazał się w 34. tomie *Papers and Studies in Contrastive Linguistics* (kolejne tomy ukazują się pod nazwą *Poznań Studies in Contemporary Linguistics*). Z perspektywy gramatyki kognitywnej, w artykule tym analizuję kategorię rzeczownika, którego tzw. „biegun semantyczny” (*semantic pole*) profiluje schematycznie „rzecz” (*thing*). W szczególności interesuje mnie rozróżnienie pomiędzy odmianą policzalną i niepoliczalną rzeczownika, co przekłada się na rozróżnienie pomiędzy „obszarem zamkniętym” (*bounded region*) i „obszarem otwartym” (*unbounded region*). Ponownie zostaje tutaj zaangażowane pojęcie profilu nałożonego na tę samą bazę, często postulowane przez R. W. Langackera w jego wcześniejszych publikacjach. Wnioski płynące z tego artykułu, podobnie jak w przypadku (B-18), mają zastosowanie w gramatyce pedagogicznej j. angielskiego.

Pierwszą moją próbą analizy języka metaforycznego jest mój udział w artykule (B-15), wydanym w Wielkiej Brytanii w tomie pokonferencyjnym *The Society for the Study of Artificial Intelligence and Simulation of Behaviour*, zredagowanym przez prof. Johna Barndena. Artykuł ten jest próbą uchwycenia ogólnej strategii oraz praktycznych metod maszynowego tłumaczenia wybranych wyrażen metaforycznych pomiędzy różnymi językami. W swojej próbnej formie, analiza zawiera przykłady tłumaczenia pomiędzy dwoma morfologicznie różnymi systemami, tj. z j. angielskiego na j. polski. Ustalono zostały próbne algorytmy dla tych przykładów. Dzięki temu, że różne języki wykorzystują często zbliżone wyrażenia metaforyczne, zwłaszcza dla metafor z grupy „orientacyjnej” (*orientational*), wydaje się, że dalsze prace w kierunku ich tłumaczenia mogą przynieść pozytywne rezultaty.

W artykule (B-14) zajmuję się zjawiskiem stopniowego zaniku znaczenia leksykalnego w przypadku przymiotnika *social* w j. angielskim. Artykuł został opublikowany w tomie pod redakcją Svena-Johana Spånberga, Henryka Kardeli i Geralda Portera. Po przedstawieniu szczegółowej analizy zmian semantycznych w ww. kategorii, proponuję zmianę kategorii dla przymiotnika *social* z leksykalnej (*lexical adjective*) na posiłkową (*auxiliary adjective*). Zawartość semantyczna dla tej kategorii jest jedynie schematyczna (*schematic*). W pewnych jednak kontekstach ma miejsce „modalizacja” (*modalization*) posiłkowego przymiotnika *social* w kierunku określonych odcieni znaczeniowych.

Artykuł (B-13) opublikowany został w Danii w *Odense Working Papers in Language and Communication* pod redakcją Carla-Erika Lindberga i Steffena Nordahla Lunda. Dotyczy on kwestii gramatycznej poruszanej przeze mnie wcześniej, tj. konstrukcji egzystencjalnej. W tym artykule, zajmuję się tzw. „konstrukcją sceny” (*construal of the scene*), na której aranżowane są elementy specyficznej konstrukcji odpowiedzialnej za wyrażenia egzystencjalne w językach germańskich. Kontynuacją tego artykułu jest publikacja (A-4) w *Nordic Journal of Linguistics* (obecnie 20 pkt. na liście A MNiSW; poz. 8187). W artykule tym analizuję wyrażenia egzystencjalne w j. angielskim, szwedzkim i islandzkim. Do wyjaśnienia istotnych różnic pomiędzy wyrażeniami należącymi do kilku języków z germańskiej rodziny językowej używam modelu płaszczyzn „wirtualnej” i „rzeczywistej”

(*virtual/ actual planes*) R. W. Langackera. Istotą zaproponowanego rozwiązania jest konstruowanie semantyki danego wyrażenia na płaszczyźnie wirtualnej (*virtual plane*). Rozwiązanie to można zastosować do każdego z badanych wariantów konstrukcji egzystencjalnych. W szczególności, ma ono zastosowanie w analizie dość nietypowej sytuacji występującej w j. islandzkim, w odróżnieniu od innych badanych języków germańskich. W islandzkim, konstrukcje egzystencjalne akceptują procesy przechodnie, np. *Það grefur kona gröf í garðinum* 'there digs a woman a grave in the garden'. Szwedzkie zdania egzystencjalne, zbliżone do angielskich, również tolerują pewną dozę dynamiczności, chociaż nie w takim stopniu, jak islandzki. Pogodzenie istotnych rozbieżności składniowych i semantycznych występujących w bliskich genetycznie językach wydaje się względnie łatwe po zaakceptowaniu wirtualnego charakteru języka i gramatyki.

W latach 1996-2002, uczestniczyłem czynnie w **9 międzynarodowych konferencjach** naukowych, wygłaszając na każdej referat w j. angielskim (I-12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20). Trzy z tych konferencji odbyły się w Polsce, a sześć pozostałych za granicą (Hiszpania, Belgia, Dania, Wielka Brytania i 2 w Stanach Zjednoczonych). W tym okresie brałem też czynny udział w pracach organizacyjnych na rzecz międzynarodowej konferencji *The evidence of literature*, współorganizowanej w Kazimierzu Dolnym (14-16 września 1998 r.) przez Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej i Uniwersytet w Umeå, Szwecja. W kwietniu 2001 r., brałem czynny udział w organizacji i przebiegu wykładów gościnnych oraz pobytu w Lublinie prof. R. W. Langackera. To niezwykle ważne wydarzenie zgromadziło licznych słuchaczy z różnych ośrodków akademickich.

W tym okresie odbyłem też **2 zagraniczne staże podoktorskie**. Jednym z nich był sześciomiesięczny pobyt na Uniwersytecie w Umeå w Szwecji w 1998 r., fundowany przez Instytut Szwedzki w Sztokholmie. Było to dla mnie bardzo wzbogacające doświadczenie naukowe. Doskonale warunki pracy i niezwykle przyjazne środowisko akademickie bardzo dobrze motywowały do pracy naukowej, której efektem było kilka artykułów i referatów konferencyjnych. Drugim stażem był pobyt na Uniwersytecie Kalifornijskim w San Diego, w Stanach Zjednoczonych, w roku akademickim 1999/2000 w ramach *Senior Scholar Fulbright Grant*. Roczny pobyt w San Diego dał mi możliwość bezpośredniej współpracy z prof. R. W. Langackerem, twórcą gramatyki kognitywnej, i innymi naukowcami z San Diego oraz z innymi ośrodków akademickich w USA. Było to niezwykle wzbogacające doświadczenie, zarówno naukowo, jak i dydaktycznie. Przy okazji obu staży wygłosiłem kilka wykładów w Szwecji i Stanach Zjednoczonych.

Podsumowując okres 1996-2002, opublikowałem 1 monografię, 8 artykułów, wygłosiłem 9 referatów na konferencjach międzynarodowych i odbyłem 2 zagraniczne staże podoktorskie o łącznej długości 15 miesięcy.

Od października 2002 r. do września 2007 r. włącznie **nie** pracowałem na stanowisku adiunkta/wykladowcy na żadnej uczelni. Oprócz czasowych umów zleceń nie pracowałem w charakterze nauczyciela akademickiego w tym okresie. Wykonywane przeze mnie w tym czasie prace nie mają bezpośredniego związku z opisywanym tutaj moim dorobkiem naukowym. Ponowne zatrudnienie na stanowisku adiunkta podjąłem od 1 października 2007 r.

W okresie **od 1 października 2007 r. do chwili obecnej** pracuję na stanowisku adiunkta w Instytucie Kulturologii i Lingwistyki Antropocentrycznej (wcześniej Katedra Języków Specjalistycznych), Wydziału Lingwistyki Stosowanej, Uniwersytetu Warszawskiego. W tym okresie moje zainteresowania naukowe, częściowo podyktowane profilem jednostki, koncentrują się na: (1) języku/-ach specjalistycznych, (2) metaforze i metonimii i (3) zagadnieniach gramatycznych (gł. słowotwórstwo/morfologia). Naturalnie, trzy wymienione pola zainteresowań nie muszą być i nie są rozłączne. Często dwa z nich lub wszystkie trzy tworzą złożoną całość badanego przeze mnie obszaru.

Od października 2007 r. do dzisiaj opublikowałem: **1 monografię** (osiągnięcie naukowe), **1 podręcznik** (B-2), **13¹ artykułów²** (A-1, A-2, A-3, B-3, B-4, B-5, B-6, B-7, B-8, B-9, B-10, B-11 i B-12) i **4 recenzje** (B-21, B-22, A-6 i A-7). Nie wliczam komunikatów i sprawozdań. **Wszystkie publikacje** w tym okresie (oprócz jednej recenzji) są w **j. angielskim**. W tym czasie uczestniczyłem czynnie w **11 międzynarodowych konferencjach** naukowych, wygłaszając na każdej referat w j. angielskim (I-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11). Konferencje miały miejsce w: Polsce (6), Wielkiej Brytanii (2), Holandii (1), Szwecji (1) i we Włoszech (1).

Tematycznie, większość artykułów dotyczy wybranego aspektu danego języka specjalistycznego. Tylko 1 artykuł (B-8) dotyczy wybranego aspektu języka ogólnego/nie-specjalistycznego. W artykule (B-8), który ukazał się w *Rice Working Papers in Linguistics*, analizuję relacje pomiędzy czasownikami *być* i *mieć* w polskich konstrukcjach lokatywnych, egzystencjalnych i posesywnych. Analiza przeprowadzona jest z punktu widzenia modelu gramatyki kognitywnej. Poruszane tutaj zagadnienie jest złożone, gdyż oprócz trzech wymienionych konstrukcji, rozważania dotyczą proponowanego wpływu negacji na wybór podmiotu zdania, przy jednoczesnej zmianie czasownika (*być~mieć*), oraz udziału dopełniacza w konstrukcji znaczenia w przypadku negacji.

Wszystkie pozostałe artykuły analizują pewien fragment określonego języka specjalistycznego. Omawiane są zasadniczo dwa typy języków specjalistycznych: język spraw międzynarodowych i język prawa/prawny.

Pierwszy z wymienionych języków specjalistycznych jest badany w następujących artykułach. W artykule (B-12), który ukazał się w *Komunikacji Specjalistycznej*, omawiam wybrane przykłady zaczerpnięte z języka stosunków międzynarodowych. Język ten zawiera pewne wyrażenia metonimiczne, użyteczne w tym typie języka ze względu na podkreślenie pośredniości lub unikanie bezpośredniego odniesienia do właściwego uczestnika relacji lub procesu. Zamiast właściwego uczestnika relacji lub procesu, użytkownicy języka wyszukują i ustanawiają „uczestnika zastępczego” (*surrogate participant*). Jednakże, jak twierdzą, język stosunków międzynarodowych nie musi być bardziej metonimiczny niż inne języki specjalistyczne lub język ogólny, choć jest to kuszące twierdzenie ze względu na charakter i cele tego języka. Z pewnością jest on dobrym przykładem języka podatnego na nieprecyzyjne odniesienia, które jednak wykazują znaczną regularność i w celu opisu mogą być ujęte we wzorce użycia.

Artykuł (B-7), który ukazał się w *Selected Papers from UK-CLA Meetings* pod redakcją Christophera Harta, łączy dwie dziedziny: lingwistykę kognitywną i stosunki międzynarodowe. W artykule tym akcentuję rolę „pośredniości” (*indirectness*) zarówno w języku, co podkreślają niektórzy kognitywiści (np. R. W. Langacker), jak i w analizie polityki zagranicznej, co zauważają badacze, tacy jak Christopher Farrands (1989). W modelu

¹ W wykazie publikacji pozycje B-4 i B-9 są wyszczególnione osobno. Ze względu na to, że B-4 jest drukowaną wersją wydanej kilka lat wcześniej wersji elektronicznej artykułu z poz. B-9, w podsumowaniu liczę obie wersje jako **jedną**. Tak więc, w okresie od 2007 r. do dzisiaj, liczba opublikowanych przeze mnie różnych artykułów to **12**.

² Za wyjątkiem jednego artykułu, wszystkie mają objętość ponad 1 arkusza.

Langackera, istotną rolę odgrywają „płaszczyzny” (*planes*): „rzeczywista” (*actual*) i „wirtualna” (*virtual*). U Farrandsa, w dziedzinie odległej lingwistyce, istotą są dwa „środowiska” (*environments*): „operacyjne” (*operational*) i „psychologiczne” (*psychological*). Szczegółowa analiza pojęć postulowanych w obu dyscyplinach wykazuje znaczne podobieństwa. Postawione zostały pytania, czy i dlaczego pośredniość jest istotna w obu dyscyplinach. Interesująca jest również kwestia tego, czy paralelność proponowanych pojęć w obu dyscyplinach jest wyłącznie zbiegiem okoliczności, czy też pewnym trendem interdyscyplinarnym.

W artykule (B-6), opublikowanym w *Lodz Papers in Pragmatics*, analiza dotyczy produktywnych procesów słowotwórczych i ich motywacji we współczesnym języku prasowym dotyczącym spraw międzynarodowych. Oprócz zestawień uzyskanych w badaniach wyników, artykuł akcentuje dysproporcje ilościowe między poszczególnymi kategoriami leksykalnymi. Podjęte zostały również próby ustalenia motywacji dla szczególnie produktywnych typów formacji.

Artykuł (B-5), który ukazał się w tomie wydanym na Akademii Obrony Narodowej, skupia się na swoistym zbliżeniu pomiędzy studiami nad bezpieczeństwem a gł. nurtem humanistyki, jakie dokonało się w ostatnich latach. Zarówno w badaniach nad stosunkami międzynarodowymi, w których odnotowano tzw. „skręt językowy”, jak i w badaniach nad językiem, w których zapanowała moda na analizę „politycznego wymiaru” języka, rola języka jest kluczowa. Pomimo sceptycyzmu części badaczy, nastąpił znaczny wzrost ilości analiz dyskursu bezpieczeństwa międzynarodowego powstałych w ramach stosowanych badań nad językiem (zob. Lakoff 1991, 2001; Chilton 1996; Chilton i Lakoff 1995; Chilton i Schäffner 1998). Artykuł ten jest próbą rekonstrukcji zagadnień istotnych dla badań nad bezpieczeństwem, nie traktowanych priorytetowo w głównym nurcie literatury tematu. Dynamicznie rozwijane w ostatnich latach badania, takie jak krytyczna analiza dyskursu czy krytyczna analiza metafory, przyczyniają się do redefiniowania tradycyjnych i fundamentalnych pojęć. Nacisk kładziony w lingwistyce kognitywnej na nieostrość znaczeń przyczynia się do wzrostu przekonania szerokiej rzeszy badaczy o pełnej subiektywności semantyki. Przekonanie o nieostrych granicach znaczeń, dominujące wśród części teoretyków, koliduje z oczekiwaniem praktyków co do zapewnienia wyrazistych definicji, szczególnie, w dziedzinie takiej, jak studia nad bezpieczeństwem.

Artykuł (B-3) jest przeglądem teoretycznych propozycji metaforyzacji dyskursu nauk o bezpieczeństwie poczynając od okresu zimnowojennego, poprzez okres po-zimnowojenny, aż do okresu bez przyjętej jeszcze nazwy, określanego czasem jako okres po-po-zimnowojenny. Okres zimnowojenny został dokładnie opisany w „Security Metaphors” Paula Chiltona (1996), gdzie pojęcie bezpieczeństwa (międzynarodowego) jest mocno zakorzenione w dwóch metaforach, jednej łączącej państwo z człowiekiem i drugiej ukazującej państwo jako pojemnik/budynek. W spolaryzowanym świecie, system metafor bezpieczeństwa jest względnie prosty. W okresie po-zimnowojennym, a w szczególności w okresie po-po-zimnowojennym, system metafor stał się niezwykle skomplikowany. Można więc mówić o nadmiernej metaforyzacji dyskursu bezpieczeństwa w tym okresie.

Artykuł (A-3), opublikowany w *Kwartalniku Neofilologicznym*, jest zbliżony w treści i wymowie do poprzedniego. Omawia świadome i nieświadome zaangażowanie teoretyków metafory w konstruowanie specjalistycznego dyskursu spraw międzynarodowych. Zaangażowanie to prowadzi do swoistej metaforyzacji tego dyskursu. Badania w ramach szeroko pojętej lingwistyki kognitywnej prowadziły do licznych publikacji rzekomo potwierdzających rozpowszechnienie metafory pojęciowej w różnych typach dyskursów specjalistycznych. Nasączenie dyskursu stosunków międzynarodowych metaforą pojęciową zostało zapoczątkowane u Paula Chiltona i George’a Lakoffa (1995). W artykule (A-3) twierdzą też, że wysoki poziom abstrakcji i ogólności proponowanych metafor pojęciowych

nie czyni ich narzędziami użytecznymi w szczegółowej analizie językowej tego typu dyskursu.

Metonimia, a w szczególności problemy z identyfikacją „metonimicznego celu” (*metonymic target*) w tekście specjalistycznym stanowią meritum artykułu (A-1), opublikowanego w *Linguistik Online* (ERIH). Identyfikacja precyzyjnego celu dla wyrażen metonimicznych jest tematem wielu badań i publikacji. Nierzadko jednak, próby osiągnięcia semantycznej precyzji prowadzą do niezgodnych wyników. W artykule podejmuję próbę odkrywania takich przypadków w kontekstach politycznych i prawnych. Analizie poddane są trzy różne przypadki. Jeden z nich pokazuje celową grę słowną prowadzoną przez rozmówców. Drugi dotyczy arbitralności w wyborze celu, charakterystycznej dla wielu badań nad metonimią. Trzeci przypadek ukazuje specyfikę ustalenia metonimicznych celów dla stron umowy międzyrządowej. Charakter i precyzja dokumentu wymaga precyzji w identyfikacji metonimicznych celów. Praktyczny przykład pokazuje problem z tak pojmowaną identyfikacją. Nie jest ona mechanizmem ani prostym, ani automatycznym.

Artykuł (A-2), opublikowany w *Nordic Journal of English Studies* (ERIH), porządkuje niejasne zasady identyfikacji „celów metonimicznych” (*metonymic targets*) przywoływanych przez nazwy własne z domeny polityki zagranicznej. Nazwy podlegające szczególnej uwadze w tym artykule, to np. *the United States, Washington, the White House, Iran, Tehran*, itp. Identyfikacja metonimicznego celu jest zadaniem priorytetowym dla badacza zajmującego się metonimią. W pierwszej części, krytycznie oceniam niektóre z dotychczasowych prób takiej identyfikacji. W drugiej części, przeprowadzone jest studium przypadku. W artykule tym wykazuję, że ustalenie metonimicznego celu umyka nawet bardzo rygorystycznej metodzie.

Kilka następnych artykułów dotyczy języka prawnego/prawa. Artykuł (B-11), opublikowany w tomie pod redakcją Marcina Grygiela i Laury Jandy, koncentruje się na metaforyczności polskiego języka umów prawnych. Studia nad językiem prawnym/prawa zazwyczaj dotyczą terminologii i zawłości składniowych. W badaniach nad LSP (*language for specific purposes*), figuratywność języka specjalistycznego dopiero od niedawna stała się jego nieodzownym składnikiem. Niniejszy artykuł jest jedynie fragmentaryczną próbą wypełnienia tej luki na przykładzie języka słowiańskiego. Pozycje (B-9) i (B-4), jak wspomniałem wcześniej, są dwiema wersjami jednego artykułu, dlatego też liczę je jako jedną publikację. Pierwszy z wymienionych został opublikowany w formie elektronicznej w 2011 r., natomiast drugi ukazał się drukiem w 2013 r. w tomie pod redakcją Nils-Lennarta Johannessona i Davida C. Minugha. Artykuł ten, dotyczy metaforyczności języka prawa/prawnego. Okrojony korpus językowy składa się z wybranych umów handlowych. Przykłady konkretnych, chociaż niezbyt oczywistych, metafor zostały tam zaprezentowane. Analizowane przypadki stanowią wstęp do dyskusji nad istotą metaforyczności języka umów prawnych, w tym handlowych.

Artykuł (B-10), opublikowany w *Komunikacji Specjalistycznej*, dotyczy gramatycznego charakteru leksykonu, w szczególności leksykonu specjalistycznego, lub, odwracając ten porządek, leksykalnego charakteru gramatyki. Z punktu widzenia gramatyki kognitywnej, nie ma w powyższych sformułowaniach sprzeczności. W celu zilustrowania tej złożonej kwestii w artykule została przeprowadzona analiza fragmentu leksykonu specjalistycznego, ze szczególnym uwzględnieniem kilku semantycznych domen rzeczownikowych. Szczególny nacisk został położony na złożone relacje pomiędzy typem użytkownika języka (specjalista a laik), liczbą gramatyczną rzeczownika i subiektywnym charakterem znaczenia użytego rzeczownika. Na to ostatnie składa się kilka czynników, takich jak punkt oglądu, perspektywa i dynamika konstruowania znaczenia.

W 2010 r. opublikowałem podręcznik *Patterns of English Word-Formation* (B-2), wydany w ówczesnej Katedrze Języków Specjalistycznych UW. Podręcznik ten jest praktycznym zbiorem usystematyzowanych ćwiczeń słowotwórczych skupionych wokół semantycznie

motywowanych wzorców użyć. Liczne przykłady zaczerpnięte zostały z mediów i współczesnej literatury anglojęzycznej. Podręcznik ten wykorzystuję już czwarty sezon na zajęciach z gramatyki opisowej j. angielskiego w mojej macierzystej jednostce.

W okresie od 2007 r. do chwili obecnej, opublikowałem 4 recenzje (B-21, B-22, A-6 i A-7). Recenzje (B-21) i (B-22) ukazały się w *Komunikacji Specjalistycznej*. Tekst (B-21) dotyczy książki Leszka Berezowskiego pt. „Jak czytać i rozumieć angielskie umowy? Praktyczny przewodnik”. Tekst (B-22) dotyczy publikacji pod redakcją Henninga Bergenholtza, Sandro Nielsena i Svena Tarpa pt. „Lexicography at a Crossroads. Dictionaries and Encyclopedias Today, Lexicographical Tools Tomorrow”. Tekst (A-6) ukazał się w *Cognitive Linguistics* (35 pkt. na liście A MNiSW, poz. 2261). Dotyczy publikacji pod redakcją Pameli Faber pt. „A Cognitive Linguistics View of Terminology and Specialized Language”. Recenzja (A-7) została wydana w *Journal of Language and Politics* (20 pkt. na liście A MNiSW, poz. 5389). Tekst dotyczy książki Michaela P. Marksa pt. „Metaphors in International Relations”.

Podsumowując, przedstawiam powyższe dane dot. mojego dorobku w formie tabelarycznej.

przed doktoratem			po doktoracie					
			1996-2002		przerwa	2007-2014		łącznie
	pol.	ang.	pol.	ang.		pol.	ang.	
monografie	-	-	-	1		-	1	2
podręczniki	-	-	-	-		-	1	1
artykuły	-	2	1	7		-	12	20
inne/recenzje	2	-	-	-		1	3	4
konferencje	1	4	-	9		-	11	20

Moje publikacje (po doktoracie) uzyskały **1 recenzję** i zostały **zacytowane w 25 innych publikacjach**. W niektórych źródłach moje publikacje mają kilka, a nawet kilkanaście cytowań (patrz zał. nr 6).

W mojej przedzielonej przerwą karierze akademickiej chciałbym subiektywnie podkreślić kilka pozytywnych cech. Jedną z nich jest mobilność, która nie zawsze była motywowana moją własną chęcią bycia mobilnym. Mobilność zawodowa jest ostatnio postrzegana jako atut naukowca, świadczący o umiejętności radzenia sobie w różnych środowiskach. Inną cechą pozytywną jest międzynarodowy charakter mojego dorobku naukowego. Składają się na to dwie rzeczy. Wszystkie moje publikacje wydane po uzyskaniu doktoratu (oprócz jednego artykułu i jednej recenzji) są w j. angielskim. W moim przekonaniu, oznacza to szerszy zasięg tych publikacji, które w zamyśle nie są kierowane wyłącznie do polskojęzycznych naukowców. Ponadto, miejsca publikacji (wydawcy) są bardzo zróżnicowane geograficznie i nie są przywiązane do moich poszczególnych jednostek macierzystych. Również to świadczy o swoistej mobilności akademickiej. Część wydawców moich publikacji należy do światowej czołówki. Redaktorzy tomów to uznani w środowisku międzynarodowym specjaliści w swoich dziedzinach. Zagraniczne staże naukowe, wykłady gościnne oraz czynne uczestnictwo w licznych konferencjach międzynarodowych uzupełniają wszechstronny i międzynarodowy charakter mojego dorobku.

P. Twardzisz

Bibliografia:

- Chilton, Paul. 1996. *Security Metaphors: Cold War Discourse from Containment to Common House*. New York: Peter Lang.
- Chilton, Paul i George Lakoff. 1995. Foreign policy by metaphor, [w:] Christina Schaffner i Anita L. Wenden (red.), *Language and Peace*, 37–59. Aldershot: Dartmouth.
- Chilton, Paul i Christina Schaffner. 1997. Discourse and politics, [w:] Teun A. van Dijk (red.), *Discourse as Social Interaction*, 206–30. London: Sage.
- Farrands, Christopher. 1989. The context of foreign policy systems: Environment and structure, [w:] Michael Clarke i Brian White (red.), *Understanding Foreign Policy. The Foreign Policy Systems Approach*, 84–108. Aldershot: Edward Elgar.
- Geeraerts, Dirk. 1993. Vagueness's puzzles, polysemy's vagaries. *Cognitive Linguistics* 4 (3): 223–72.
- Haser, Verena. 2005. *Metaphor, Metonymy, and Experientialist Philosophy: Challenging Cognitive Semantics*. Berlin and New York: Mouton de Gruyter.
- Kövecses, Zoltán. 2002. *Metaphor: A Practical Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Lakoff, George. 1991. Metaphor and war: The metaphor system used to justify war in the Gulf. Parts 1 and 2. Paper presented at the University of California at Berkeley on 30 January 1991. Retrieved 7 June 2011 from http://www2.iath.virginia.edu/sixties/HTML_docs/Texts/Scholarly/Lakoff_Gulf_Metaphor_1.html; [and ..._2.html.]
- Lakoff, George. 2001. Metaphors of terror. The power of images. Retrieved 23 May 2011 from <http://www.inthesetimes.com/issue/25/24/lakoff2524.html>.
- Langacker, Ronald W. 1999. Virtual reality. *Studies in the Linguistic Sciences* 29 (2): 77–103.
- Leezenberg, Michiel. 2001. *Contexts of Metaphor*. Amsterdam: Elsevier.
- McGlone, Matthew S. 2001. Concepts as metaphors, [w:] Sam Glucksberg (red.), *Understanding Figurative Language: From Metaphors to Idioms*, 90–107. Oxford: Oxford University Press.
- Rakova, Marina. 2003. *The Extent of the Literal: Metaphor, Polysemy and Theories of Concepts*. Basingstoke: Palgrave.
- Steen, Gerard J. 2009. *Finding Metaphor in Grammar and Usage: A Methodological Analysis of Theory and Research*. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.
- Steen, Gerard J., Aletta G. Dorst, J. Berenike Herrmann, Anna A. Kaal, Tina Krennmayr and Trijntje Pasma. 2010. *A Method for Linguistic Metaphor Identification: From MIP to MIPVU*. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.
- Taylor, John R. 2002. Category extension by metonymy and metaphor, [w:] René Dirven i Ralf Pörings (red.), *Metaphor and Metonymy in Comparison and Contrast*, 323–47. Berlin i New York: Mouton de Gruyter.